

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอสาระสำคัญโดยสรุปตามลำดับดังนี้

1. การเรียนแบบใฝ่รู้ (Active Learning)

1.1 ความหมายและความสำคัญของการเรียนแบบใฝ่รู้

1.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้

1.3 ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนแบบใฝ่รู้

2. เทคนิคการเรียนการสอนที่หลากหลาย

2.1 เทคนิคการอภิปรายเป็นคู่ (Pair discussion)

2.2 เทคนิคการคิดเดี่ยว คิดคู่ ร่วมกันคิด (Think - pair - share)

2.3 เทคนิคการทำเป็นกลุ่ม ทำเป็นคู่ และทำคนเดียว (Team - pair - solo)

2.4 เทคนิคการอภิปรายเป็นทีม (Team discussion)

2.5 เทคนิคโครงงานเป็นทีม (Team project)

2.6 เทคนิคสอนแบบอริยสัจ

2.7 เทคนิคแบ่งกลุ่มระดมพลังสมอง

2.8 เทคนิคการใช้ผังกราฟิก (Graphic organizers)

2.9 เทคนิคแบ่งกลุ่มทำงาน (Committee Work Method)

2.10 เทคนิคแสดงบทบาท (Role Playing Method)

2.11 เทคนิคใช้โสตทัศนวัสดุ (Audio-Visual Material of Instruction Method)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้

3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Theory of Cooperative or Collaborative Learning)

3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain)

3.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์

4. กรอบแนวคิดในการสอน

5. สมมติฐานการวิจัย

การเรียนรู้แบบฝึรู้ (Active Learning)

1. ความหมายและความสำคัญของการเรียนรู้แบบฝึรู้ (Active Learning)

มีนักการศึกษาหลายคนกล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบฝึรู้ไว้ว่า “ Active Learning จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ดีขึ้นและสามารถเก็บกักข้อมูลข่าวสารไว้ในความทรงจำได้นานขึ้น นอกจากนี้ยังมีประสิทธิภาพในการพัฒนากระบวนการรับรู้ในลำดับที่สูงขึ้น เช่น การแก้ปัญหาการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ (บัญญัติ ชำนาญกิจ, 2549: 4)

Active Learning ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ ทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติ บทบาทที่สำคัญของผู้เรียนขณะเรียนควมมีใช้การนั่งฟัง นิ่งๆ จดบันทึกคำบรรยาย ท่องจำและตอบคำถามเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น ผู้เรียนควรจะได้มีโอกาสที่จะแสดงออกบ้าง เช่น การพูด การเขียน การแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เรียน การได้ประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียน ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนควรมีโอกาสที่ได้มีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมการเรียนรู้ของตน (พนมพร เฝ้าเจริญ, 2551: 10)

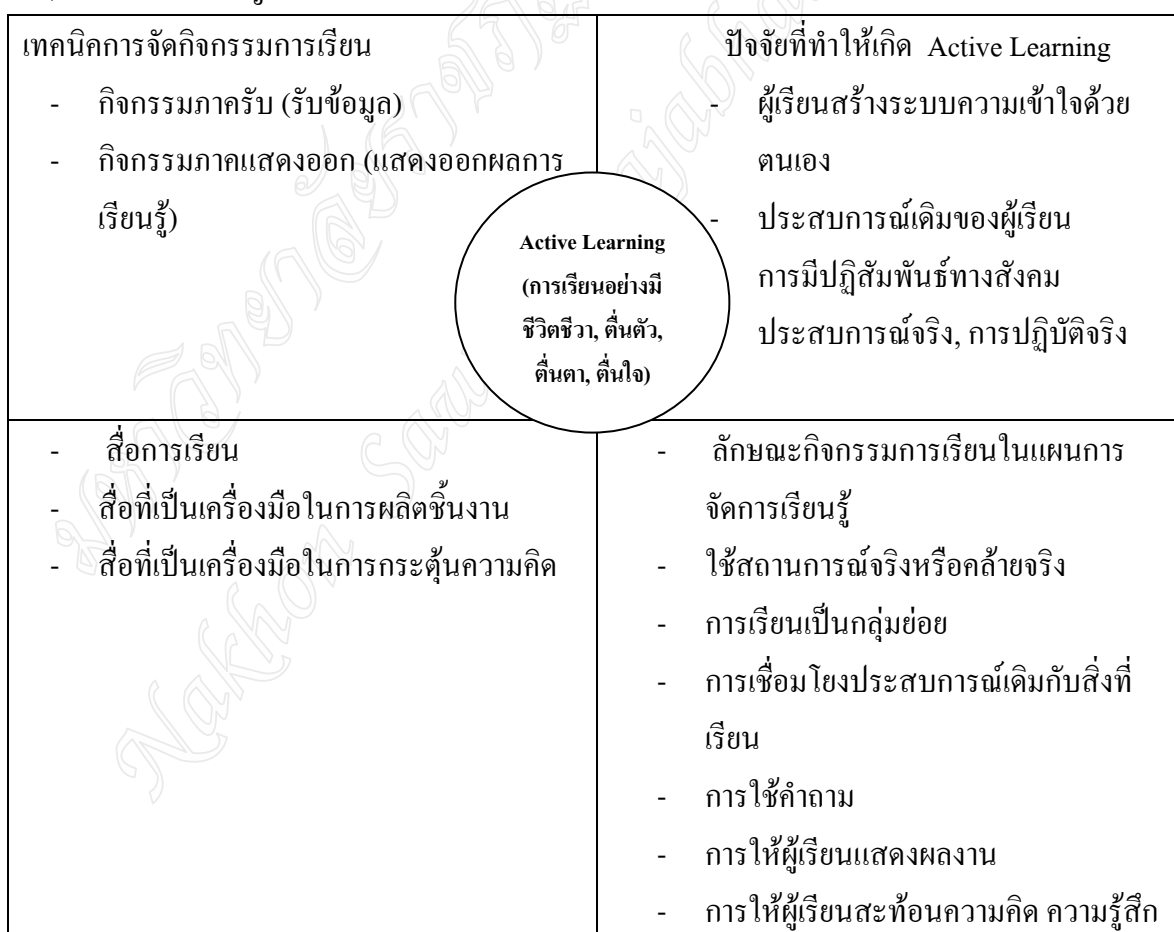
การเรียนรู้แบบกระตือรือร้น (Active Learning) ก็คือ การเรียนโดยการกระทำ (Learning by doing) ของจอห์น ดิวอี้ (John dewey) และเพียร์เจต์ (Piaget) ได้นำมาเน้นใช้ในเชิงปฏิบัติการกับเด็กปฐมวัย ในขณะที่นักการศึกษาหลายคนไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานของเพียร์เจต์ เพราะเข้าใจผิดคิดว่า การเรียนรู้แบบกระตือรือร้น (Active Learning) มีความสำคัญเฉพาะกับเด็กปฐมวัยเท่านั้น แต่เพียร์เจต์ได้เน้นไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นเรื่องเข้าใจผิด เพราะประสบการณ์เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาสติปัญญาทั้งของเด็กและนักศึกษาพร้อมทั้งชี้ว่า ประสิทธิผลของการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น (Active Learning) เหมาะสมสำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาทุกระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา (สนั่น กัลป์ปา, 2551 : 44) และได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบฝึรู้ (Active Learning) ไว้ดังนี้

บัญญัติ ชำนาญกิจ (2549 : 4-5) กางจัดการเรียนรู้แบบฝึรู้ (Active Learning) หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะต้องค้นหาเพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้โดยการพูด คอย การเขียน การอ่าน การสะท้อน หรือการตั้งคำถาม หรือการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหว อาจใช้เวลา 2-3 นาที หรือยาวทั้งหลักสูตรก็ได้ อาจให้ผู้เรียนทำงานคนเดียว เป็นกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ก็ได้ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่า นำต้นเต้น สนุกสนานทำทาทายความรู้ความสามารถ ผู้เรียนได้เรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของตนเอง ได้ลงมือคิดและปฏิบัติอย่างมีความหมาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างแน่นอน” ซึ่งมีลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบฝึรู้ (Active Learning) สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน
2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้

3. ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้
4. ผู้เรียนรู้หน้าที่ วิธีการศึกษาและการทำงานในวิชาที่เรียนได้สำเร็จ
5. ผู้เรียนต้องอ่าน ฟัง คิด และเขียน อย่างกระตือรือร้น
6. ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง คือวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า
7. ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม
8. ผู้เรียนมีโอกาสนำข้อมูล สารสนเทศ โททัศน์ หรือทักษะใหม่ ๆ ในการเรียนรู้
9. ความรู้เกิดจากประสบการณ์และการสร้างความรู้โดยผู้เรียน
10. ผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียน

พนมพร เผ่าเจริญ (2549 :11) กล่าวว่า การเรียนแบบใฝ่รู้ (Active Learning) หมายถึง การเรียนที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการหรือคิดอย่างต้นตัว (ต้นตา ต้นใจ ต้นเดิน) นอกจากนี้ยังกล่าวถึงลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ไว้ว่า “ Active Learning (การเรียนอย่างมีชีวิตชีวา, ต้นตัว, ต้นตา, ต้นใจ) มีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการตามแผนผังแสดงดังนี้

ที่มา : พนมพร เผ่าเจริญ, 2549: 11

พรเทพ ฐิเฒ (2549 : 8) การจัดการเรียนรูแบบใรู้ (Active Learning) หมายถึง กระบวนการเรียนรูที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือกระทำ (Learning by thinking and doing) เพื่อแสวงหาความรู้ในสิ่งที่สนใจหรือมีข้อสงสัยจนกระทั่งได้คำตอบซึ่งถือว่าเป็นความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นด้วยตนเอง

สนั่น กัลป์ปา (2549 : 44) การจัดการเรียนรูแบบใรู้ (Active Learning) หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายวุ่นอยู่กับเนื้อหาที่จะเรียนโดยการพูดคุย การเขียน การอ่าน การสะท้อน หรือการตั้งคำถาม แม้กระทั่งการเรียนการสอนที่มีความเคลื่อนไหว ครูอาจารย์ทำหน้าที่เพียงเป็นผู้คอยนำทางชี้นำประคับประคองให้เขาเข้าใจและมีพัฒนาการกระบวนการรับรู้ในลำดับที่สูงขึ้น

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ.(<http://pirun.ku.ac.th/~g4986066/activet.pdf>) การเรียนเชิงรุกเป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ และสร้างความรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติในระหว่างการเรียนการสอน โดยเน้นการพัฒนาทักษะ ความสามารถที่ตรงกับพื้นฐานความรู้เดิม ส่งผลให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมที่มีจากการปฏิบัติและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนแบบใรู้ (Active Learning) หมายถึง กระบวนการเรียนรูที่ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนุก และมีความสุขกับการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยลงมือปฏิบัติ ค้นคว้า อ่าน คิด เขียน พูด และรู้จักประเมินค่า นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ขั้นตอนการจัดการเรียนแบบใรู้ (Active Learning)

เกษม ศรีเดิมมา (2549 : 2) ได้กล่าวถึงว่า ขั้นตอนการสอนแบบใรู้ มี 4 ขั้นตอน คือ

1. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (ประสบการณ์)
2. การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน (สะท้อนความคิดและอภิปราย)
3. การนำเสนอความรู้ (ความคิดรวบยอด)
4. การลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ (ประยุกต์แนวคิด)

ขั้นตอนที่ 1.การแลกเปลี่ยนประสบการณ์
เป็นองค์ประกอบที่ผู้สอนพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนดึงประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงหรืออธิบาย ประสบการณ์หรือเหตุการณ์ใหม่ แล้วนำไปสู่การขบคิดเพื่อเกิดข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ และแบ่งปันประสบการณ์ของตนกับผู้อื่นที่อาจมีประสบการณ์เหมือนหรือต่างจากตนเอง เป็นการรวบรวมผลประสบการณ์ที่หลากหลายจากแต่ละคน เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ร่วมกัน องค์ประกอบนี้ทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและผู้สอน ดังนี้ ผู้เรียน รู้สึกว่าตนมีความสำคัญเพราะได้มีส่วนร่วมในฐานะสมาชิก มีผู้ฟังเรื่องราวของตนเอง และได้รับรู้เรื่องราวของคนอื่น นอกจากจะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์แล้ว ยังทำให้สัมพันธ์ภาพในกลุ่มผู้เรียนเป็นไปด้วยดี ผู้สอน ไม่เสียเวลาในการอธิบายหรือยกตัวอย่าง เพียงแต่ใช้เวลาเล็กน้อย กระตุ้นให้ผู้เรียน

ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน และยังช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงความรู้พื้นฐานและประสบการณ์เดิมของผู้เรียนซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

ในกรณีที่ผู้เรียนไม่มีประสบการณ์ในเรื่องที่สอนหรือน้อย ผู้สอนอาจต้องจัดประสบการณ์ให้ ซึ่งทำได้ทั้งตรงตรง เช่น การนำตัวอย่างดินเหนียว ดินร่วนและดินทราย ให้เด็กได้สัมผัส เพื่อสังเกตความแตกต่าง และทางอ้อม เช่น การเล่าประสบการณ์ชีวิตของผู้คิดเชื้อเอคส์ เนื่องจากเรื่องเช่นนี้ไม่สามารถจัดประสบการณ์ตรงได้

กิจกรรม

ในองค์ประกอบนี้เป็นไปได้ 2 ลักษณะ คือ การตั้งคำถามเพื่อให้ได้คำตอบที่มาจากประสบการณ์หลากหลายของผู้เรียน และจัดประสบการณ์ที่จำเป็นให้ผู้เรียนเพื่อความเข้าใจหรือกระตุ้นให้เกิดการคิด โดยมีจุดเน้นสำหรับจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละด้าน ดังนี้

ด้านความรู้ เป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่สอน

ด้านเจตคติ เป็นการจัดประสบการณ์ด้านอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และไปสู่การสะท้อนความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับความคิดความเชื่อต่อไป

ด้านทักษะ เป็นการให้ผู้เรียนได้ทดลองทักษะนั้น ๆ ตามประสบการณ์เดิมหรือสาธิตการทำทักษะเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจชัดเจน

ขั้นตอนที่ 2. การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน

เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์มวลประสบการณ์ ข้อมูลความคิดเห็น ฯลฯ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ชัดเจน หรือเกิดข้อสรุป / องค์ความรู้ใหม่ หรือตรวจสอบ / ปรับ / เปลี่ยนความคิดความเชื่อของตนเอง

กิจกรรม

ในองค์ประกอบนี้เป็นกิจกรรมกลุ่มที่เน้นการตั้งประเด็นให้ผู้เรียนได้คิด สะท้อนความคิดหรือบอกความคิดเห็นตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ และได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิด ระหว่างกันอย่างลึกซึ้งจนเกิดความเข้าใจชัดเจน ได้ข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ หรือเกิด / ปรับ / เปลี่ยนความคิดความเชื่อตามจุดประสงค์ที่กำหนด โดยมีจุดเน้นสำหรับจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละด้าน ดังนี้

ด้านความรู้ ตั้งประเด็นให้อภิปรายและเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อสรุปความรู้ใหม่ที่ได้ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ นำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ๆ ตัวอย่าง เช่น การสรุปสาระสำคัญ การวิเคราะห์กรณีศึกษา การวิเคราะห์เปรียบเทียบ การ วิเคราะห์ประเด็นความรู้เพื่อหาข้อสรุปและนำไปสู่ความคิดรวบยอด ฯลฯ

ด้านเจตคติ ตั้งประเด็นอภิปรายที่ท้าทาย กระตุ้นให้เกิดความคิดหลากหลาย เน้นใน

เรื่องคุณค่าอารมณ์ ความรู้สึก ให้ผู้เรียน คิดความเชื่อ มีความสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เรียน และนำไปสู่จุดประสงค์ที่ต้องการ ข้อสรุปจากการอภิปรายและความคิดรวบยอดที่ได้ จะสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนด ด้านทักษะ ตั้งประเด็นให้อภิปรายโต้แย้งกันในเรื่องขั้นตอนการลงมือทำทักษะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถ่องแท้ในแนวทางปฏิบัติทักษะนั้น และเกิดความมั่นใจก่อนจะได้ลงมือปฏิบัติจนชำนาญ
ขั้นตอนที่ 3. การนำเสนอความรู้
เป็นองค์ประกอบที่ผู้เรียนได้รับข้อมูลความรู้ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ขั้นตอน หรือข้อสรุปต่าง ๆ โดยครูเป็นผู้จัดให้เพื่อใช้เป็นต้นทุนในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือช่วยให้การเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์
กิจกรรม
กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ได้แก่ - การให้แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ข้อมูลความรู้ ขั้นตอนทักษะ ซึ่งทำได้โดยการ บรรยาย ดู วิดีทัศน์ ฟังแถบเสียง อ่านเอกสาร / ใบความรู้ / ตำรา ฯลฯ - การรวบรวมประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นผลให้เกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระเพิ่มขึ้น - ความคิดรวบยอดที่ได้จากการรวบรวมข้อสรุปของการสะท้อนความคิดและอภิปรายประเด็นที่ได้มอบหมายให้ กิจกรรมเหล่านี้ควรทำเป็นขั้นตอนและประสานกับองค์ประกอบการเรียนรู้อื่น ๆ โดยมีจุดเน้นสำหรับจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระ ข้อมูลความรู้อย่างชัดเจน ด้านเจตคติ ผู้เรียนเกิดความรู้สึกและความคิดความเชื่อที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดให้ผู้เรียนรับรู้แนวทางปฏิบัติตามขั้นตอนของทักษะนั้น ๆ อย่างชัดเจน ด้านทักษะ ผู้เรียนรับรู้แนวทางปฏิบัติตามขั้นตอนของทักษะนั้น ๆ อย่างชัดเจน
ขั้นตอนที่ 4. การประยุกต์ใช้หรือลงมือปฏิบัติ
เป็นองค์ประกอบที่ผู้เรียนได้นำความคิดรวบยอดหรือข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์หรือทดลองใช้ หรือเป็นการแสดงผลสำเร็จของการเรียนรู้ในองค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งผู้สอนสามารถใช้กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ในการประเมินผลการเรียนรู้ได้ เมื่อพิจารณาให้ละเอียดจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักการนำไปใช้ในชีวิตจริง ไม่ใช่แค่เรียนรู้เท่านั้น
กิจกรรม
จุดเน้นของกิจกรรมในองค์ประกอบนี้ สำหรับจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละด้าน มีดังนี้ ด้านความรู้ เป็นการผลิตซ้ำความคิดรวบยอดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สร้างคำขวัญ ทำ

แผนภาพ จัดนิทรรศการ เขียนเรียงความ ทำรายงานสรุปสาระสำคัญ ทำตารางวิเคราะห์ /เปรียบเทียบ ฯลฯ

ด้านเจตคติ เป็นการแสดงออกที่สอดคล้องกับเจตคติที่เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ เช่น เขียนจดหมายให้กำลังใจผู้ติดเชื้อเอดส์ สร้างคำขวัญรณรงค์รักษาความสะอาดในโรงเรียน ฯลฯ

ด้านทักษะ เป็นการลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนของทักษะที่ได้เรียนรู้

3. ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning)

ข้อดีของการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning)

- ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ผู้เรียนมีการพัฒนาปัญญาทุกด้าน
- ผู้เรียนเรียนด้วยความสุข สนุกมีชีวิตชีวา

ข้อจำกัดของการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning)

- ผู้เรียนบางคนยังไม่ตื่นตัวกับการเรียนแบบใหม่
- อุปกรณ์ และแหล่งความรู้ยังมีไม่เพียงพอ

เทคนิคการเรียนการสอนที่หลากหลาย

ผู้วิจัยได้นำเทคนิคการเรียนการสอนที่หลากหลายมาใช้ทดลองสอน ดังต่อไปนี้

1. เทคนิคการอภิปรายเป็นคู่ (Pair discussion) เป็นเทคนิคที่ครูกำหนดหัวข้อหรือคำถาม แล้วให้สมาชิกที่นั่งใกล้กันร่วมกันคิดและอภิปรายเป็นคู่ (Kagan. 1995 : 35 อ้างถึงใน พิมพันธ์ เดชะคุปต์. 2541 : 45)

2. เทคนิคการคิดเดี่ยว คิดคู่ ร่วมกันคิด (Think - pair - share) เป็นเทคนิคที่เริ่มจากปัญหาที่ครูผู้สอนกำหนดให้นักเรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบด้วยตนเองก่อนแล้วนำคำตอบไปอภิปรายกับเพื่อนที่เป็นคู่ จากนั้นจึงนำคำตอบของแต่ละคู่มาอภิปรายพร้อมกัน 4 คน เมื่อมั่นใจว่าคำตอบของตนถูกต้องหรือดีที่สุด จึงนำคำตอบเล่าให้เพื่อนทั้งชั้นฟัง (Kagan. 1995 : 46-47 อ้างถึงใน พิมพันธ์ เดชะคุปต์. 2541 : 41-44)

3. เทคนิคการทำเป็นกลุ่ม ทำเป็นคู่ และทำคนเดียว (Team - pair - solo) เป็นเทคนิคที่ครูกำหนดปัญหาหรืองานให้แล้วให้นักเรียนทำงานร่วมกันทั้งกลุ่มจนงานสำเร็จ จากนั้นจะแยกทำงานเป็นคู่จนงานสำเร็จ สุดท้ายนักเรียนแต่ละคนแยกมาทำเองจนสำเร็จได้ด้วยตนเอง (Kagan. 1995 : 10 อ้างถึงใน พิมพันธ์ เดชะคุปต์. 2541 : 41-45)

4. เทคนิคการอภิปรายเป็นทีม (Team discussion) เป็นเทคนิคที่ครูกำหนดหัวข้อหรือคำถาม แล้วให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันระดมความคิด และพูดอภิปรายพร้อมกัน (Kagan. 1995 : 38 อ้างถึงใน พิมพันธ์ เดชะคุปต์. 2541 : 45)

5. เทคนิคโครงงานเป็นทีม (Team project) เป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับวิชาวิทยาศาสตร์มาก

เทคนิคนี้เริ่มจากครูอธิบายโครงงานให้นักเรียนเข้าใจก่อนและกำหนดเวลา และกำหนดบทบาทที่เท่าเทียมกันของสมาชิกในกลุ่ม และมีการหมุนเวียนบทบาท แจกอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันทำโครงงานที่ได้รับมอบหมาย จากนั้นจะมีการนำเสนอโครงงานของแต่ละกลุ่ม (Kagan, 1995 : 42-43)

6. เทคนิคสอนแบบอริยสัจ เป็นการสอนคล้ายคลึงกับการสอนแบบวิทยาศาสตร์อย่างมาก ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- 6.1 ทุกข์ (ขั้นปัญหา) การพิจารณาเพื่อกำหนดปัญหาได้ถูกต้อง
- 6.2 สมุทัย สาเหตุของทุกข์ คือ การรู้ที่มาของปัญหา และหาวิธีแก้ไขปัญหา
- 6.3 นิโรธ การดับทุกข์ คือ การแก้ไขปัญหาก็ด้วยดี
- 6.4 มรรค หนทางดับทุกข์ คือ การหาวิธีการการแก้ปัญหาก็ถูกต้องและเหมาะสม

7. เทคนิคแบ่งกลุ่มระดมพลังสมอง เป็นวิธีสอนที่ครูแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 8 -10 คน ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดปัญหาในการระดมพลังสมองโดยใช้เวลานั้น ๆ ประมาณ 10 – 15 นาที แต่ละกลุ่มมีประธานกลุ่มและเลขานุการ ประธานเป็นผู้ส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มแสดงความคิดเห็น ซึ่งความคิดเห็นไม่มีการตำหนิว่า “ถูก” หรือ “ผิด” และเลขานุการมีหน้าที่จดบันทึกโดยไม่คำนึงถึงความสำคัญก่อนหลัง จากนั้นผู้แทนกลุ่มนำมารายงานให้กลุ่มใหญ่ในชั้นเรียนทราบผลการระดมพลังสมอง (กาญจนา วัฒนา, 2549 : 54)

8. เทคนิคการใช้ผังกราฟิก (Graphic organizers) ผังกราฟิก เป็นแผนผังทางความคิด ซึ่งประกอบไปด้วยความคิดหรือข้อมูลสำคัญๆ ที่เชื่อมโยงกันอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็น โครงสร้างของความรู้เนื้อหาสาระต่างๆ จำนวนมาก เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้นและจดจำได้นาน ๆ (ทิสนา แคมมณี, 2548 : 388)

9. เทคนิคแบ่งกลุ่มทำงาน (Committee Work Method) คือ การที่ครูมอบหมายให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ช่วยกันค้นคว้าแก้ปัญหา หรือปฏิบัติกิจกรรมตามความสามารถ ตามความถนัด หรือตามความสนใจ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันตามวิธีแบบประชาธิปไตยทุกคนจะต้องดำเนินการตามที่มอบหมายให้ เป็นวิธีที่จะช่วยฝึกฝนผู้เรียนให้ได้รับประสบการณ์ตรงได้เรียนรู้เพื่อนร่วมงาน (สุพิน บุญชูวงศ์, 2538 : 63)

10. เทคนิคแสดงบทบาท (Role Playing Method) เป็นการแสดงบทบาทสมมุติ หรือการเทียบเคียงสถานการณ์ที่เป็นจริงมาเป็นเครื่องมือในการสอน โดยที่ครูสร้างสถานการณ์สมมุติและบทบาทขึ้นมาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น การแสดงบทบาทอาจจะทำได้ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดง วิธีการนี้จะสร้างความเข้าใจและความรู้สึกให้เกิดแก่ผู้เรียนได้ดี (กาญจนา วัฒนา, 2549 : 44)

11. เทคนิคใช้โสตทัศนวัสดุ (Audio-Visual Material of Instruction Method) เป็นวิธีสอนที่นำอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุมาช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โสตทัศนวัสดุดังกล่าวได้แก่ ภาพยนตร์ สไลด์ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเล่นเทปซีดี วีดีโอ ฯลฯ (กาญจนา วัฒนา, 2549 : 53)

ทฤษฎีการเรียนรู้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Theory of Cooperative or Collaborative Learning)

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้

Briton and Others (1975 อ้างถึงใน Gerlach, 1994) การเรียนแบบร่วมมือ (Collaborative Learning) เป็นพื้นฐานความคิดการเรียนรู้ที่เป็นกิจกรรมตามธรรมชาติทางสังคม มีการปฏิสัมพันธ์การพูดระหว่างผู้เรียน การพูดคุยทำให้เกิดการเรียนรู้

Hiltz, (1999) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากกว่าเน้นครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ควรจัดให้เกิดความสะดวกต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน , มีการประเมินร่วมกัน บทบาทของครูเปลี่ยนไปจากเป็นผู้ให้ความรู้กับนักเรียนมาเป็นผู้ให้ความสะดวกให้คำแนะนำกับผู้เรียน เพื่อให้เขาสร้างความรู้ของเขาเอง ดังตัวอย่างของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เช่น การนำเสนอการอภิปรายในการสัมมนา การโต้ประเด็น กลุ่มโครงการ สถานการณ์จำลองหรือการแสดงบทบาทสมมติ และการร่วมมือการเขียนเรียงความ ตัวอย่างคำถาม เป็นต้น

สลาบิน (Slavin, 2987. อ้างถึงใน กาญจนา วัฒนา, 2549 : 12-13) กล่าวว่า วิธีสอนแบบร่วมมือเป็นวิธีสอนรูปแบบหนึ่งซึ่ง ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ 4 คน และกาจัดกลุ่มต้องคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนในสัดส่วน 1 :2:1 คือ ผู้เรียนที่มีความสามารถสูง 1 คน ปานกลาง 2 คน และต่ำ 1 คน สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบช่วยเหลือการเรียนรู้ร่วมกัน

อาร์ชท และนิวแมน (Artzt and newman, 1990 : 448 – 449) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีที่ผู้เรียนทำการแก้ปัญหาาร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่ม เพื่อบรรลุเป้าหมายสมาชิกทุกคนจึงช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาครูไม่ใช่เป็นแหล่งความรู้ที่คอยป้อนแก่นักเรียน แต่จะมีบทบาทเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือจัดหาและชี้แนะแหล่งข้อมูลในการเรียนตัวนักเรียนเองจะเป็นแหล่งความรู้ซึ่งกันและกันในกระบวนการเรียนรู้

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1991 : 6-7) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่จัดขึ้นโดยการคละกันระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถต่างกันนักเรียนทำงานร่วมกันและช่วยเหลือกันเพื่อให้กลุ่มของตนประสบผลสำเร็จในการเรียน

ทิสนา แคมมณี (2548 : 98) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีสามารถแตกต่างกันประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2554 : 30) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ เป็นวิธีการสอนที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันในกลุ่มย่อย ๆ เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน ผู้เรียนแต่ละคนจะต้องร่วมมือในการเรียนรู้ร่วมกัน มีการช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน คนที่เก่งกว่าจะช่วยคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มจะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม เพราะยึดถือแนวคิดที่ว่า ความสำเร็จของสมาชิกทุกคนจะรวมเป็นความสำเร็จของกลุ่ม พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2544 : 6) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง วิธีสอนแบบหนึ่ง โดยกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันทำงานพร้อมกันเป็นกลุ่มขนาดเล็กโดยทุกคนมีความรับผิดชอบงานของตนเอง และงานส่วนรวมร่วมกันมีปฏิสัมพันธ์กันและกันมีทักษะการทำงานกลุ่มเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้เกิดความพอใจอันเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มร่วมมือ

สรุปแล้วการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการกลุ่มซึ่งมีการช่วยเหลือกันระหว่างผู้เรียนในกลุ่มได้สร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีการช่วยเหลือกันระหว่างผู้เรียนอ่อนกับผู้เรียนที่มีความสามารถสูง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่ตั้งไว้

ลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือ

มีนักการศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศกล่าวถึงลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ดังนี้ จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson 1987 : 23-24 อ้างถึงในชีวพรต ปณียากร 2538 : 10-11) ได้กำหนดลักษณะสำคัญของวิธีสอนแบบร่วมมือดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายร่วมกัน รวมทั้งมีการแบ่งปันอุปกรณ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่ม
2. สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อการอภิปราย แลกเปลี่ยน และรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน
3. สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความรับผิดชอบตนเองและต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทุกคนทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อพัฒนางานของตนเอง ของเพื่อน และของกลุ่มสมาชิกกลุ่มมีทักษะในการทำงานกลุ่มและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

เฉลิม อาจกล้า (2547:36 อ้างถึงใน : ศิริวรรณ สมนัสนัย, www.takesa1.go.th/~nitess/allstb/stsiriwan1.doc) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ โดยแบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. ขึ้นแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ
2. ขึ้นนำเข้าสู่บทเรียน สร้างความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียน
3. ขึ้นดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับงานของกลุ่ม

4. ขั้นผู้เรียนร่วมมือช่วยเหลือกันเรียนรู้ ผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์เนื้อหาสาระจากใบงาน
5. ขั้นสรุป ผู้เรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้เรียน
6. ขั้นวัดผลประเมินผล วัดผลประเมินผลเป็นระยะๆ

สรุปลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ ประเด็นที่จะศึกษาแก่ผู้เรียน แล้วให้แบ่งกลุ่มโดยคละกันระหว่างผู้เรียนเก่งและอ่อน กำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน สรุปสร้างองค์ความรู้ เสนอผลสรุปหน้าชั้นเรียน ครูประเมินผล

ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

เอปส์ไธม (Epsteinm 1991 :13 อ้างถึงในกาญจนา วัฒนา : 18) ได้กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ ดังนี้

1. ส่งเสริมความเป็นอิสระของผู้เรียน
2. ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นกลุ่ม
3. สามารถนำไปใช้สอนได้หลายระดับ
4. สามารถนำไปใช้สอนในวิชาต่าง ๆ ทุกกลุ่มอายุ
5. ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อกลุ่ม
6. หลีกเลี่ยงการครอบงำของสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มทำให้เกิดการยอมรับและความเข้าใจจากสมาชิกในกลุ่ม
7. ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม และช่วยการประเมินผล

จอห์นสัน และจอห์นสัน(Johnson and Johnson. 1987 : 27-30 อ้างถึงใน บัญญัติ ชำนาญกิจ) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือไว้ สรุปได้ 9 ประการ ดังนี้

1. นักเรียนเก่งที่เข้าใจคำสอนของครูได้ดี จะเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นภาษาพูดของนักเรียน แล้วอธิบายให้เพื่อนฟังได้และทำให้เพื่อนเข้าใจได้ดีขึ้น
2. นักเรียนที่ทำหน้าที่อธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟัง จะเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น
3. การสอนเพื่อนเป็นการสอนแบบตัวต่อตัวทำให้นักเรียน ได้รับความเอาใจใส่และมีความสนใจมากยิ่งขึ้น
4. นักเรียนทุกคนต่างก็พยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะครูคิดคะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่มด้วย
5. นักเรียนทุกคนเข้าใจดีว่าคะแนนของตน มีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้นทุกคนต้องพยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จ
6. นักเรียนทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคมมีเพื่อนร่วมกลุ่มและเป็นการเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากเมื่อเข้าสู่ระบบการทำงานอันแท้จริง

7. นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม เพราะในการปฏิบัติงานร่วมกันนั้นก็ต้องมีการ ทบทวนกระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หรือคะแนนของกลุ่มดีขึ้น

8. นักเรียนเก่งจะมีบทบาททางสังคมในชั้นมากขึ้น เขาจะรู้สึกว่าเขาไม่ได้เรียนหรือหลบไป ท่องหนังสือเฉพาะตน เพราะเขาต้องมีหน้าที่ต่อสังคมด้วย

9. ในการตอบคำถามในห้องเรียน หากตอบผิดเพื่อนจะหัวเราะ แต่เมื่อทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียน จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าหากตอบผิดก็ถือว่าผิดทั้งกลุ่ม คนอื่น ๆ อาจจะทำให้ความช่วยเหลือบ้าง ทำ ให้นักเรียนในกลุ่มมีความผูกพันกันมากขึ้น

กลุษา เบญจกาญจน์ (2538 : 18 อ้างถึงในกาญจนา วัฒนา 2549 :18) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของ การเรียนแบบร่วมมือดังนี้

1. วิธีสอนแบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณค่าในการคิดอย่างอิสระ
2. การทำงานเป็นกลุ่มช่วยสร้างสรรค์พฤติกรรมทางสังคม ผู้เรียนรู้จักสร้างสรรค์ความ คิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยอมรับและปรับความคิดเห็นของตนเองกับสมาชิกใน กลุ่ม
3. การทำงานร่วมกันอาจประสบสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ ซึ่งผู้เรียนจะปรับตัวเข้าหากัน
4. ปฏิสัมพันธ์ในสังคมช่วยให้มองเห็นคุณค่าและความสามารถของตนในสถานการณ์ต่างๆ สร้างบุคลิกภาพความเชื่อมั่น และรู้จักตนเองมากยิ่งขึ้น
5. วิธีสอนแบบร่วมมือช่วยสร้างกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและ เรียนรู้ทักษะการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการทางความคิดระดับสูง ซึ่งจะนำผู้เรียนไปสู่การ สร้างภาระงานแบบยิ่งใหญ่

สรุปประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างอิสระกล้าคิดกล้า แสดงออกมีความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันมากขึ้น เรียนรู้ กระบวนการทางสังคมที่ดี

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

นักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมมีความคิดเห็นตรงกันว่า ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการ กระทำก่อนข้างมีขีดจำกัดในการอธิบายเรื่องการเรียนรู้ ดังนั้น นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้หลายคนจึงขยาย การศึกษาออกไปโดยหันไปสนใจกระบวนการคิด ที่มีผลต่อการเรียนรู้ซึ่งเราไม่สามารถจะเห็นได้ โดยตรง ผู้นำที่สำคัญคือ อัลเบิร์ต บันดูรา (Albert Bandura) โดยมีความเชื่อว่า โดยส่วนมากมนุษย์ เรียนรู้โดยการสังเกตตัวแบบหรือการเลียนแบบ เนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและ สิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกัน บันดูราจึงให้ความสำคัญต่อการรู้

คิด (Cognitive) ในการเรียนรู้จากการสังเกตและการเลียนแบบด้วย และต่อมาได้เปลี่ยนเรียกทฤษฎีของเขาว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการรู้คิดทางสังคม (Social Cognitive Learning)

ขั้นตอนการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ

ความใส่ใจ → การจดจำ → กระบวนการเลียนแบบ → กระบวนการจูงใจ

1) **ความใส่ใจ (Attention)** การเรียนรู้ในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความสนใจและเอาใจใส่ต่อตัวแบบและกิจกรรมของตัวแบบ เพราะจะทำให้สามารถเกิดแบบแผนในการเลียนแบบตัวแบบได้

2) **กระบวนการจำ (Retention)** ผู้สังเกตต้องบันทึกสิ่งที่สังเกต กิจกรรมหรือข้อมูลข่าวสารได้ ทั้งนี้เพื่อการนำกลับมาและใช้ต่อไป ถ้าผู้สังเกตสามารถอธิบายการกระทำด้วยการสร้างภาพในใจหรือด้วยคำพูดการสามารถเลียนแบบพฤติกรรมได้ดีแม้เวลาผ่านไปนาน

3) **กระบวนการเลียนแบบ (Reproduction)** คือ การนำสิ่งบันทึกไว้ในความจำมาเป็นสิ่งชี้นำในการเลียนแบบตามพฤติกรรมของตัวแบบ พฤติกรรมที่แสดงออก ไม่ใช่การลอกแบบอย่างตรงไปตรงมาแต่เป็นการเลียนแบบที่มีความรู้ความเข้าใจและความพร้อม ดังนั้น พฤติกรรมของแต่ละบุคคลอาจมีความแตกต่างกันไป แม้ว่าจะมาจากตัวแบบเดียวกัน บางคนอาจทำได้ดีกว่า ทำได้แย่กว่า หรือทำได้เท่าเทียมกันกับตัวแบบก็ได้

กระบวนการจูงใจ (Motivation) การจูงใจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเลียนแบบ ผู้สังเกตจะเลียนแบบพฤติกรรมที่ให้ผลดีกับเขา เช่น ได้รับแรงเสริม รางวัลหรือคำชมเชย มากกว่าที่จะเลียนแบบสิ่งที่ให้โทษและมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่เขาพอใจ มากกว่าพฤติกรรมที่เขาทำแล้วไม่สบายใจ ดังนั้นการจูงใจและการเสริมแรงจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้มาก บันดูราได้แบ่งการเสริมแรงออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การเสริมแรงโดยตรง การเสริมแรงที่ได้รับอิทธิพลจากผู้อื่น และการเสริมแรงตนเอง ซึ่งเป็นการเสริมแรงที่สำคัญ เพราะจะเป็นตัวควบคุมการแสดงพฤติกรรมได้ดี การเสริมแรงในลักษณะนี้คือการสร้างความสำเร็จให้กับตนเองเพื่อใช้เป็นแรงจูงใจในการทำ พฤติกรรมต่างๆ (นีออน พินประดิษฐ์, 2545 : 41)

ผลที่ได้รับจากการเรียนรู้

(1) **ทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ** เช่น ดูตัวอย่าง การเดินร่ำ แล้วสามารถกระทำตามได้ หรือตัวอย่างทักษะต่าง ๆ เช่น การปฏิบัติงานในห้องทดลอง การดูตัวแบบ ที่ีจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

(2) **เป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรม ที่สามารถกระทำได้แล้ว** เช่น ทักษะการพูด ถ้าได้ดูตัวอย่างบุคคลที่พูดเก่งก็จะทำให้มีความสามารถในการเรื่องการพูดได้ดีด้วย

(3) **การเพิ่มหรือลดการไตร่ตรองในการแสดงพฤติกรรม** พฤติกรรมที่ไม่ดีบางอย่างถ้าตัว

แบบซึ่งเป็นผู้ที่เด่นหรือบุคคลที่สำคัญเป็นผู้กระทำ จะทำให้เกิดการทำตามอย่าง

(4) การดึงความสนใจต่อสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ เพราะโดยปกติแล้ว การสังเกตผู้อื่นเราจะไม่สังเกตเพียงแค่การกระทำเท่านั้น แต่จะสังเกตสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

(5) การเร้าอารมณ์ การสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นอาจก่อให้เกิดการมีอารมณ์ร่วมด้วย
(ที่มา : student.nu.ac.th/45070413/text/the_learn2.doc)

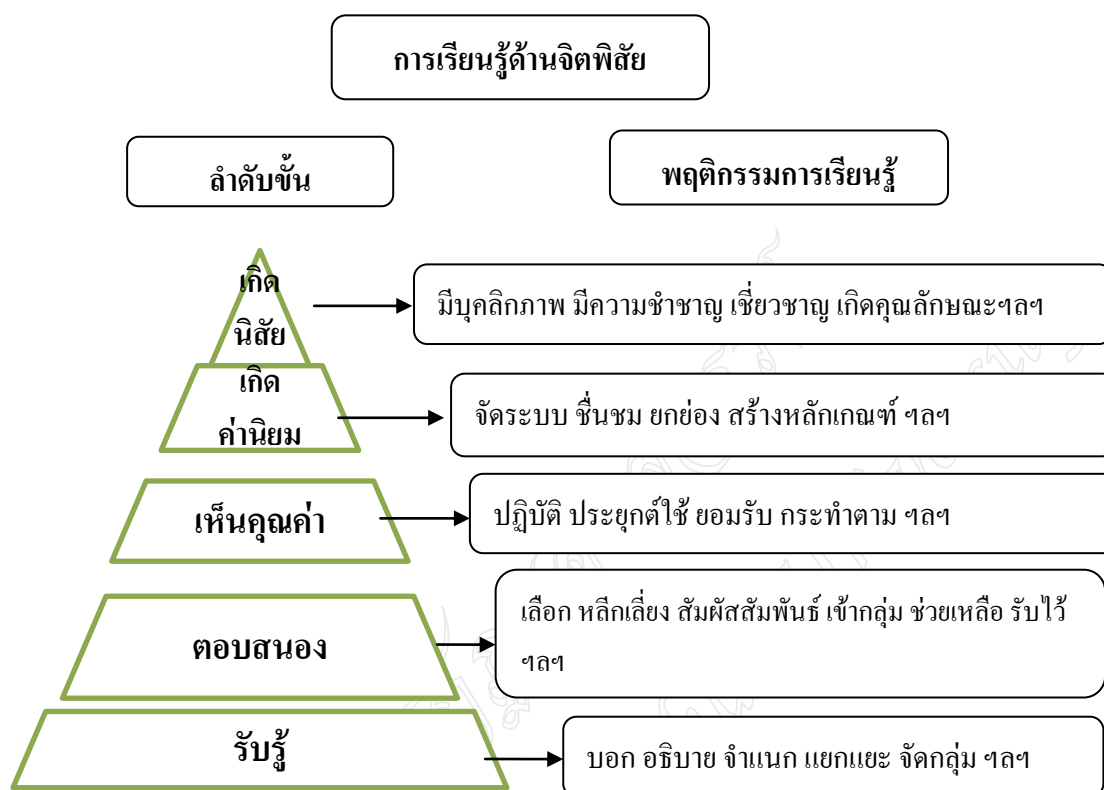
3. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain)

ทิสนา แชมมณี (2548 ;237) กล่าวว่า การเรียนรู้ในรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ และได้กล่าวถึง รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม (Instructional Model Based on Affective Domain by Bloom and Others)

บลูมและคณะ (Bloom,1956, อ้างถึงใน ทิสนา แชมมณี 2548 : 237-238) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านความรู้ (cognitive domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (affective domain) และด้านทักษะ (psycho-motor domain) ซึ่งในด้านเจตคติหรือความรู้สึกนั้น แครทวอล (Krathwohl) บลูม (Bloom) และมาเซีย (Marsia) ได้จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้น ประกอบด้วย

1. ขั้นการรับรู้ (receiving or attending) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน
2. ขั้นการตอบสนอง (responding) ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยม นั้น แล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง
3. ขั้นการเห็นคุณค่า (valuing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้ว เกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น
4. ขั้นการจัดระบบ (organization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน และ
5. ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย (characterization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำจนกระทั่งเป็นนิสัย

นับว่าเป็นทฤษฎีของบลูมนี้สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

แผนผังรูปที่ 2 การเรียนรู้ด้านจิตพิสัย เริ่มจาก รับรู้ ตอบสนอง เห็นคุณค่า เกิดค่านิยม และเกิดนิสัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดี

4. ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542) อ้างถึงใน คู่มือการดำเนินการโครงการประชุมปฏิบัติการเรื่องการจัดกระบวนการการเรียนรู้แบบ Active Learning สถาบันราชภัฏนครสวรรค์, 2545 : 48-49) กล่าวว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ผัสสะทั้ง 6 ของมนุษย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เกิดธาตุรู้ (รู้สึกรู้, หมายรู้, รู้คิด, รู้แจ้ง) และมีการกระทำโต้ตอบ ฝึกฝนอบรมตนเองหรือโดยกัลยาณมิตรจนประจักษ์ผล เกิดคุณภาวะ (ความรู้และความดี) สมรรถภาวะ (ความสามารถ) สุขภาวะ (ความผาสุกเหมาะสมพอควร) และอิสรภาวะ (พ้นจากทุกข์และความเป็นทาส)

สรุปหลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ที่ สุมน อมรวิวัฒน์ (2542) ได้กล่าวเอาไว้ดังนี้

1. พระพุทธศาสนามองมนุษย์ ทั้งในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคล และในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น (กัลยาณมิตร)
2. มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ หรือ เวไนยบุคคล สามารถได้รับการสั่งสอน ฝึกฝนและอบรมบ่มนิสัยได้

3. มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญามาแต่กำเนิด (สชาติปัญญา) และแม้ว่ามนุษย์จะมีความแตกต่างกัน ก็จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ (โยคปัญญา)

4. พระพุทธศาสนอธิบายหลักการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเกิดขึ้นในวิถีชีวิตทั้งชีวิตมีลักษณะเป็นองค์รวมของรูป (กายภาพ : กาย-วาจา) กับนาม (จิตภาวะ) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ไปตามความเจริญเติบโต (พัฒนาการ) ของชีวิต

5. การเรียนรู้ของมนุษย์มีแกนหลัก 3 แกน คือ

- 1) การฝึกฝนตนเองเรื่องศีล
- 2) การฝึกฝนตนเองเรื่องสมาธิ
- 3) การฝึกฝนตนเองเรื่องปัญญา

6. การพัฒนาปัญญา จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเกิดปัญญา ซึ่งต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ (สุตมยปัญญา) การฝึกฝนค้นคิด (จินตามยปัญญา) และการฝึกฝนตนเอง (ภาวนามยปัญญา)

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542) ได้สรุปกระบวนการพัฒนาปัญญาตามแนวพุทธศาสตร์ว่ามีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) กระบวนการพัฒนาปัญญามีความสมบูรณ์โดยตลอด คือ จุดหมายและระดับ ได้แก่ โลกียปัญญา และโลกุตตรปัญญามีขึ้นเริ่มต้น คือ สัญญาและศรัทธา มีวิธีดำเนินการที่เน้นการทดลอง ฝึกปฏิบัติและพิสูจน์ความจริงของสาระความรู้ด้วยตนเอง

2) กระบวนการพัฒนาปัญญามีลักษณะบูรณาการ คือ ฉายภาพรวมของบัณฑิตและอธิบายให้เห็นความผสมกลมกลืนขององค์ประกอบปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดปัญญา เช่น ทาน-ศีล-ภาวนา, ศรัทธา-โยนิโสมนสิการ, การเว้นชั่ว-ทำดี-จิตบริสุทธิ์, ปรียะติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ เป็นต้น

3) กระบวนการพัฒนาปัญญามีลักษณะพัฒนาการที่ก้าวหน้า (Spiral growth) มิใช่การพัฒนาแบบขั้นบันไดตรงๆ เพราะความเจริญองงามทางปัญญามีลักษณะที่สัมพันธ์สัมพันธ์กันตั้งแต่จุดเริ่ม จุดก้าว และจุดผ่านขึ้นไป พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นนักวางระบบและระดับความรู้ (Hierarchy of knowledge) ที่ละเอียด ลึกซึ้งที่สุด

4) กระบวนการพัฒนาปัญญามีลักษณะที่ยังรากลึกด้วยมิใช่พุ่งขึ้นอย่างเดียว ต้นไม้ที่ขึ้นยิ่งเติบโตสูงชันเท่าใดก็ต้องหยั่งรากลึกลงอย่างแข็งแรงด้วยเท่านั้น การบรรลุถึงซึ่งความรู้แจ้ง คือ ญาณจึงหมายถึง “การหยั่งรู้” การบรรยายธรรมของพระองค์จึงเป็นการแสดงธรรมที่ลาด ลุ่ม ลึก ลงตามลำดับ ประดุจหาทรายที่ลาดลงสู่มหาสมุทรฉะนั้น

5) กระบวนการพัฒนาปัญญาตามนัยของพระพุทธศาสนา เน้นการสร้างแรงจูงใจและสิ่งเร้า (ศรัทธา) และการฝึกฝนตนเอง แต่เมื่อเกิดสมาธิและปัญญาแล้วต้องละสิ่งเร้าที่เสียเหลือแต่ปัญญา

และองค์ความรู้ทุกอย่างที่มนุษย์ได้เรียนรู้ต้องมีสติและมีแนวทางปฏิบัติที่ชอบธรรม คือ มรรคมิองค์แปดเสมอ

6) กระบวนการพัฒนาปัญญาตามนัยของพระพุทธศาสนา มิได้มุ่งหมายเพียงให้เกิดปัญญาเท่านั้น แต่อุดมการณ์สูงคือ การใช้ปัญญาปฏิบัติให้เกิดอิสรภาพอันสมบูรณ์ คือ อิสรภาพจากสิ่งแวดล้อมภายนอกและอิสรภาพในจิตใจของตนเอง

5. การฝึกสมาธิขั้นพื้นฐาน

พระเทพสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อจรัญ ฐิตธัมโม)(2534 :55-56) ได้กล่าวถึงวิธีนั่งสมาธิไว้ว่า ให้นั่งขัดสมาธิ คือขาขวาทับขาซ้าย นั่งตัวตรง หลังคา เอาสติมาจับอยู่ที่สะดือที่ท้องพองยุบ เวลาหายใจเข้าท้องพอง กำหนดว่า พอง หนอ ใจนึกกับท้องที่พองต้องให้ทันกัน อย่าให้ก่อนหรือหลังกัน หายใจออกท้องยุบ กำหนดว่า ยุบ หนอ ใจนึกกับท้องที่ยุบต้องทันอันอย่าให้ก่อนหรือหลังกัน ข้อสำคัญให้สติจับอยู่ที่ พอง ยุบ เท่านั้น อย่าคลุมที่จมูก อย่าตะเบ็งท้อง ให้มีความรู้สึกตามความเป็นจริงว่า ท้องพองไปข้างหน้า ท้องยุบมาทางหลัง อย่าให้เห็นเป็นไปว่า ท้องพองขึ้นข้างบนท้องยุบลงข้างล่าง ให้กำหนดเช่นนี้ตลอดไป จนกว่าจะถึงเวลาที่กำหนด

เมื่อมีเวทนา เวทนาเป็นเรื่องสำคัญที่สุดจะต้องบังเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติแน่นอนจะต้องมีความอดทนเพื่อเป็นการสร้างขันติบารมีไปด้วย ถ้าผู้ปฏิบัติขาดความอดทนเสียแล้วการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้นก็ล้มเหลว

ในขณะที่นั่งอยู่นั้น ถ้ามีเวทนาความเจ็บปวด เมื่อย คัน ๆ เกิดขึ้น ให้หยุดกำหนดพองยุบ ให้เอาสติไปตั้งไว้ที่เวทนาเกิด และกำหนดไปตามความเป็นจริงว่าปวดหนอๆ เจ็บหนอๆ เมื่อยหนอๆ คันหนอๆ เป็นต้น ให้กำหนดไปเรื่อย ๆ จนกว่าเวทนาจะหายไปเมื่อเวทนาหายไปแล้ว ก็ให้กำหนดนั่งต่อไป

จิต เวลานั้นอยู่ ถ้าจิตคิดถึงบ้าน คิดถึงทรัพย์สิน หรือคิดฟุ้งซ่านต่างๆ นานา ก็ให้เอาสติปักลงที่ลิ้นปี่พร้อมกับกำหนดว่า คิดหนอๆๆๆ ไปเรื่อย ๆ จนกว่าจิตจะหยุดคิด แม้ดีใจ เสียใจ หรือโกรธ ก็กำหนดเช่นกันว่า ดีใจหนอๆๆ เสียใจหนอๆๆ โกรธหนอๆๆ เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการสอน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการสอนไว้
ประกอบในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

6 ขั้นตอน โดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย

ขั้นตอนการสอน	เทคนิคที่ใช้
1. ขั้นนำ	Solo-Think-Share
2. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์	Think-Pair-Share
3. ขั้นสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน	Team-Graphic organizer
4. ขั้นนำเสนอความรู้	Team-Share-Solo
5. ขั้นลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้	Round Table
6. ขั้นประเมินผล	Pretest-Posttest

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษามีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานของมหาวิทยาลัย
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปี 1-2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ในรายวิชา
บัณฑิตอุดมคติไทย ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคที่หลากหลายหลังเรียนสูงขึ้น
3. นักศึกษามีคุณธรรมจริยธรรมดีขึ้น
4. นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคที่หลากหลายมีความพึงพอใจในการเรียนมาก

ขึ้น